

INSPIRE

Sedam strategija za okončanje
nasilja nad djecom

INSPIRE

Sedam strategija za okončanje nasilja nad djecom

Izdavač

Centar za prava djeteta Crne Gore

Za izdavača

Rajka Perović

Dokument uredili

Jelena Gluščević, Bojan Popović i Slaviša Bukvić

Prevod

Milena Karišik

Lektor

Rajka Perović

Dizajn i tehničko uređenje

Marker studio

Štampa

Art Grafika d.o.o.

Tiraž

300 komada

Prevod, adaptacija i štampa publikacije INSPIRE Sedam strategija za okončanje nasilja nad djecom - Sažetak, u sadržajnom smislu odgovara originalu, a realizovana je kroz projekat Promocija INSPIRE strategije u Crnoj Gori, koji realizuje NVO Centar za prava djeteta Crne Gore uz podršku New Venture Fund-a (SAD) i uz saglasnost Svjetske zdravstvene organizacije.

Izdanje Svjetske zdravstvene organizacije (2016) pod nazivom INSPIRE Sedam strategija za okončanje nasilja nad djecom, Sažetak

© Svjetska zdravstvena organizacija (2016)

Svjetska zdravstvena organizacija dodijelila je pravo prevođenja i izdavanja na crnogorskom jeziku Centru za prava djeteta Crne Gore, koji je isključivo odgovoran za kvalitet i vjerodostojnost crnogorske verzije. U slučaju neslaganja između engleske i crnogorske verzije, originalna verzija na engleskom jeziku biće obavezujuća i autentična verzija.

INSPIRE: Sedam strategija za okončanje nasilja nad djecom

© Centar za prava djeteta Crne Gore (2019)

Sadržaj

INSPIRE Sedam strategija za okončanje nasilja nad djecom	1
Okončanje nasilja nad djecom je prioritet	2
INSPIRE Vizija	4
INSPIRE Komponente	4
Implementacija i sprovođenje zakona	6
Norme i vrijednosti	6
Sigurno okruženje	7
Podrška roditeljima i starateljima	7
Prihodi i ekonomsko osnaživanje	8
Usluge odgovora i podrške	8
Obrazovanje i životne vještine	9
Međusektorske aktivnosti	9
Zaključak	10

INSPIRE

Sedam strategija za okončanje nasilja nad djecom

SAŽETAK

Na osnovu rezultata studije Global prevalence of past-year violence against children: a systematic review and minimum estimates. Hillis S, Mercy J, Amobi A, Kress H. Pediatrics 2016 procjenjuje se da je tokom prošle godine oko milijardu djece doživjelo fizičko, seksualno ili psihološko nasilje. INSPIRE je tehnički paket namijenjen svima koji su posvećeni sprečavanju i odgovoru na nasilje nad djecom i adolescentima, od Vlade do lokalnog nivoa i od civilnog društva do privatnog sektora. To je grupa strategija odabranih na osnovu najboljih dostupnih dokaza i sa najvećim potencijalom za smanjenje nasilja nad djecom.

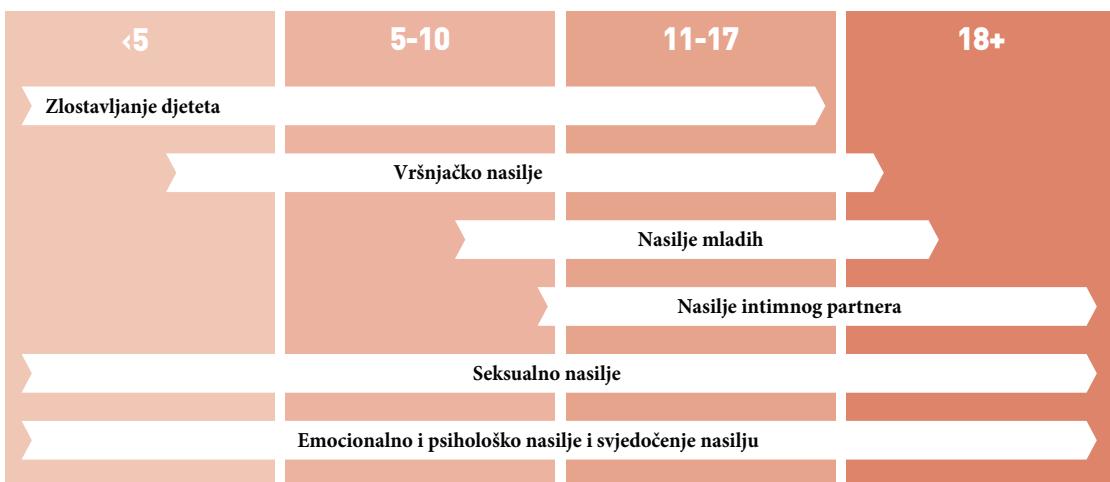
U razvoju INSPIRE paketa sarađivalo je deset agencija sa dugom istorijom podsticanja dosljednog pristupa zasnovanog na dokazima u sprečavanju nasilja nad djecom. Ove agencije su ujedinjene i podstiču zemlje i zajednice da pojačaju svoje napore u sprečavanju i odgovoru na nasilje nad djecom implementacijom strategija u ovom paketu.

Okončanje nasilja nad djecom je prioritet

Nasilje nad djecom i adolescentima uključuje fizičko, seksualno i emocionalno zlostavljanje i занемarivanje. Nasilje nad bebama i mlađom djecom uglavnom ima oblik zlostavljanja od strane roditelja, staratelja i drugih osoba od autoriteta. Kako djeca odrastaju, tako i nasilje među vršnjacima i intimnim partnerima (vršnjačko nasilje (bullying), tuče, seksualno nasilje i napadi, često sa oružjem, kao što su vatreno oružje i noževi) postaje uobičajeno.

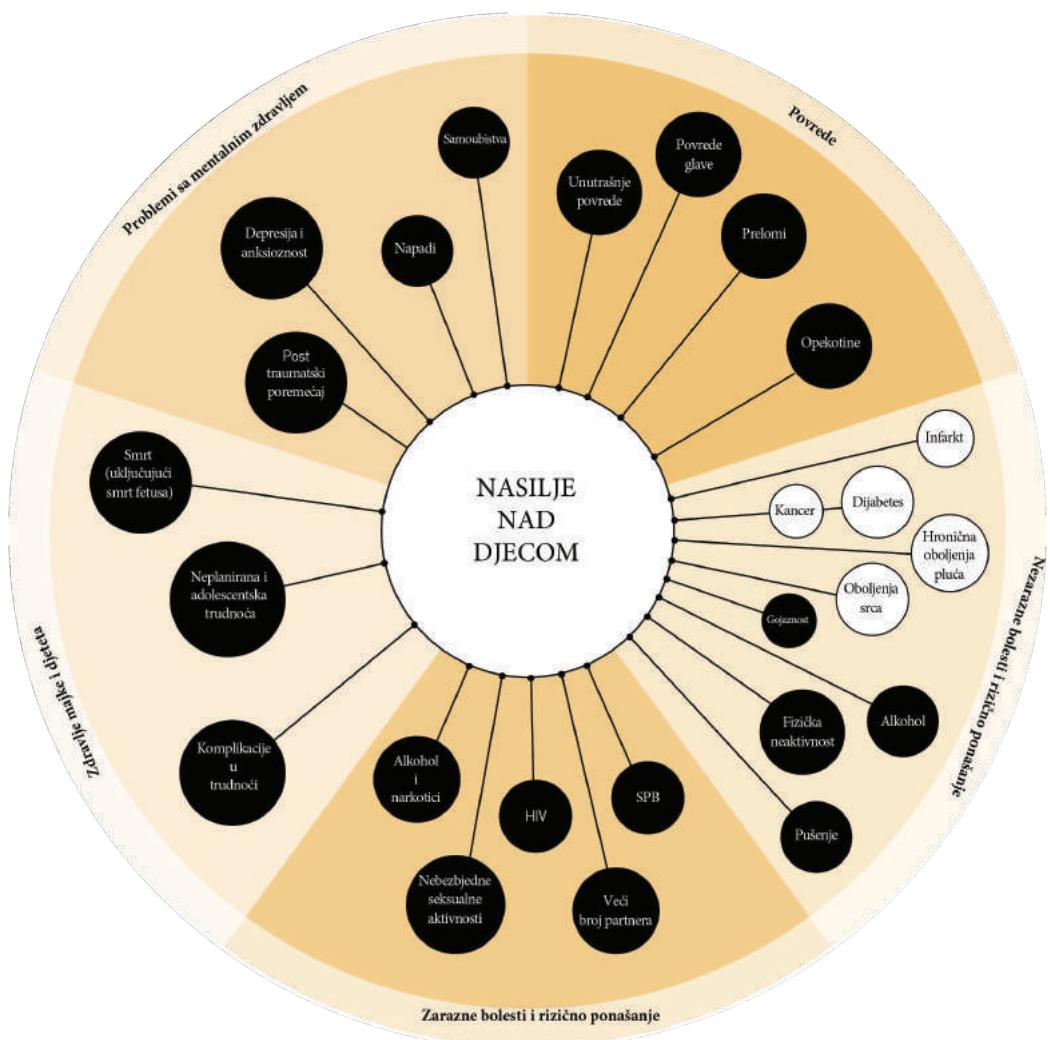
Tokom djetinjstva, jedno od četvoro djece pretrpi fizičko zlostavljanje, a skoro svaka peta djevojčica i jedan od 13 dječaka pretrpi seksualno zlostavljanje. Ubistva su među prvih pet uzroka smrti adolescenata. Uprkos visokoj prevalenciji, ovo nasilje je često skriveno, neprimijećeno ili nedovoljno prijavljeno.

Nasilje nad djecom ima različite oblike u različitim uzrastima

Nasilje nad djecom ima značajne, trajne posljedice koje ugrožavaju dobrobit djece i mogu potrajati do odrasle dobi. Izlaganje nasilju u ranoj dobi može omesti razvoj mozga i dovesti do mnoštva neposrednih i doživotnih posljedica po fizičko i mentalno zdravlje. Neposredni i dugoročni uticaj nasilja nad djecom na javno zdravlje i nastali ekonomski troškovi umanjuju ulaganja u obrazovanje, zdravlje i dobrobit djece. Nasilje nad djecom, takođe, umanjuje produktivne kapacitete budućih generacija.

Potencijalne posljedice nasilja nad djecom po zdravље

Direktni efekat

Indirektni efekat zbog usvajanja visokorizičnog ponašanja

Većina ovog nasilja i njegov ogromni uticaj mogu se spriječiti kroz programe koji se bave njegovim osnovnim uzrocima i faktorima rizika.

Nasilje proizlazi iz dejstva pojedinaca, odnosa, zajednice i društvenih faktora. Ova četiri nivoa predstavljaju ključne polazne tačke INSPIRE strategija. Rodne norme su ključni faktor na nivou društva, koji djecu i adolescente čini ranjivim na nasilje; Ovakve norme mogu doprinijeti niskom društvenom statusu djevojčica i žena i povećati vjerovatnoću da dječaci i muškarci izvrše nasilje.

INSPIRE:

VIZIJA

Vizija INSPIRE paketa je svijet u kojem sve vlade, uz snažno učešće civilnog društva i zajednica, rutinski sprovode i prate intervencije kako bi spriječile i odgovorile na nasilje nad svom djecom i adolescentima i pomogle im da ostvare svoj puni potencijal.

Ona pojačava zaštitu garantovanu Konvencijom o pravima djeteta (CRC), koja obavezuje države potpisnice da preduzmu sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mjere za zaštitu djece od svih oblika nasilja, dok su na staranju kod roditelja, zakonskih staratelja ili bilo koje druge osobe koja se stara o djetetu. Ona odražava hitnu potrebu za rješavanjem ogromnog javno - zdravstvenog i socijalnog tereta koji je nastao nasiljem nad djecom.

INSPIRE ima za cilj da pomogne državama i zajednicama da ostvare rezultate definisane Ciljevima održivog razvoja (SDG): SDG rezultat 16.2: „okončati zlostavljanje, eksploraciju, trgovinu i sve oblike nasilja nad djecom i mučenja djece“; SDG rezultat 5.2: „eliminisati sve oblike nasilja nad svim ženama i djevojčicama u javnoj i privatnoj sferi, uključujući trgovinu ljudima i seksualnu i druge vrste eksploracije“ i SDG rezultat 16.1: „značajno smanjiti sve oblike nasilja i sa njim povezane stope smrtnosti, svugdje“.

INSPIRE:

KOMPONENTE

INSPIRE paket uključuje sedam strategija koje zajedno daju sveobuhvatni okvir za okončanje nasilja nad djecom. U cijelom paketu, svaka strategija je predstavljena sa ključnim ciljem, obrazloženjem, potencijalnim efektima, specifičnim pristupima za njenu implementaciju i dokazima djelotvornosti. Pored toga, INSPIRE uključuje dvije međusektorske aktivnosti koje zajedno doprinose povezivanju, jačanju i procjeni napretka implementacije sedam strategija.

Pregled INSPIRE paketa za sprečavanje i odgovor na nasilje nad djecom u dobi od 0 do 18 godina

Strategija	Pristup	Sektori	Međusektorske aktivnosti
 Implementacija i sprovođenje zakona	<ul style="list-style-type: none"> Zakoni kojima se zabranjuje nasilno kažnjavanje djece od strane roditelja, nastavnika ili drugih staratelja Zakoni kojima se kriminalizuju seksualno zlostavljanje i eksploracijacija djece Zakoni kojima se sprečava zloupotreba alkohola Zakoni kojima se ograničava pristup mlađim vatrenom i drugom oružju 	Pravda	
 Norme i vrijednosti	<ul style="list-style-type: none"> Promjena usvojenih restriktivnih i štetnih rodnih i društvenih normi Programi mobilizacije zajednice Intervencije posmatrača 	Zdravstvo Obrazovanje Socijalno staranje	Međusektorske aktivnosti i koordinacija
 Sigurno okruženje	<ul style="list-style-type: none"> Smanjenje nasilja rješavanjem „žarišta“ Prekid širenja nasilja Poboljšanje uslova izgrađenog okruženja 	Unutrašnji poslovi Planiranje	
 Podrška roditeljima i starateljima	<ul style="list-style-type: none"> Pružena putem kućnih posjeta Pružena u grupama u okviru zajednice Pružena kroz sveobuhvatne programe 	Socijalno staranje Zdravstvo	
 Prihodi i ekonomsko osnaživanje	<ul style="list-style-type: none"> Gotovinski transferi Grupna štednja i krediti u kombinaciji sa obukom o rodnoj ravnopravnosti Mikrofinansiranje u kombinaciji sa obukom o rodnim normama 	Finansije Rad	
 Usluge odgovora i podrške	<ul style="list-style-type: none"> Savjetovanje i terapijski pristupi Skrining u kombinaciji sa intervencijama Programi tretmana maloljetnih prestupnika u sistemu krivičnog pravosuđa Hraniteljstvo koje uključuje usluge socijalne zaštite. 	Zdravstvo Pravda Socijalno staranje	Monitoring i evaluacija
 Obrazovanje i životne vještine	<ul style="list-style-type: none"> Povećanje upisa u predškolske ustanove, osnovne i srednje škole Uspostavljanje sigurnog i podsticajnog školskog okruženja Poboljšanje znanja djece o seksualnom zlostavljanju i kako da se zaštite od njega Obuka za životne i društvene vještine Programi za prevenciju nasilja u partnerskim odnosima adolescenata 	Obrazovanje	

1. Implementacija i sprovođenje zakona

Cilj ove Strategije je: osigurati implementaciju i sprovođenje zakona kako bi se spriječilo nasilno ponašanje, smanjila prekomjerna upotreba alkohola i ograničio pristup mladim vatrenom i drugom oružju.

Zakoni kojima se zabranjuje nasilno ponašanje, poput seksualnog zlostavljanja ili nasilnog kažnjavanja djece, pokazuju da društvo smatra ovakvo ponašanje neprihvatljivim. Takvi zakoni obezbjeđuju način da se počinioци učine odgovornim za svoje postupke. Zakoni i politike mogu smanjiti ključne faktore rizika od nasilja nad djeecom.

Očekivani ishodi:

- Smanjenje fizičkog nasilja prema djeci od strane roditelja, staratelja i osoba od autoriteta;
- Smanjenje seksualnog zlostavljanja djece, uključujući prisilni ili seks pod pritiskom, neželjeni pokušaj seksa i neželjeni seksualni dodir;
- Smanjenje seksualne eksploracije djece, uključujući trgovinu ljudima, pornografiju i prostituciju;
- Smanjenje prekomjerne konzumacije alkohola i opijanja;
- Smanjenje broja smrtnih slučajeva povezanih sa vatrenim oružjem i povreda koje nijesu opasne po život;
- Porast pozitivnih rodnih i društvenih normi.

2. Norme i vrijednosti

Društvene i kulturne norme mogu stvoriti klimu u kojoj se nasilje podstiče ili normalizuje.

Cilj ove strategije je: jačati norme i vrijednosti koje podržavaju nenasilne odnose pune poštovanja, brižne, pozitivne i rodno ravnopravne odnose za svu djecu i adolescente.

Postizanje ovakvog cilja često zahtijeva promjenu duboko ukorijenjenih društvenih i kulturnih normi i ponašanja, posebno shvatanja da su neki oblici nasilja ne samo normalni, već ponekad opravdani. Strategija uključuje različite pristupe kao što su: programi mobilizacije zajednice, intervencije posmatrača i programi za male grupe kojima se preispituju štetne rodne i društvene norme kod dječaka.

Očekivani ishodi:

- Smanjena prihvatljivost nasilja nad ženama i djecom;
- Smanjenje broja ranih i prisilnih brakova;
- Povoljnija uvjerenja prema rodnoj ravnopravnosti i rodno ravnopravnoj podjeli rada;
- Povoljniji stavovi prema nenasilnim pristupima roditeljskog disciplinovanja;
- Veće prepoznavanje onoga što predstavlja zlostavljačko ponašanje prema intimnim partnerima i djeci;
- Više intervencija posmatrača radi sprečavanja nasilja nad djeecom i intimnim partnerima;
- Smanjenje fizičkog ili seksualnog nasilja od strane roditelja ili intimnog partnera.

3. Sigurno okruženje

Cilj ove Strategije je: stvoriti i održati sigurne ulice i druga okruženja u kojima se djeca i mlini okupljaju i provode vrijeme.

Strategija je fokusirana na modifikovanje društvenog i fizičkog okruženja zajednica (a ne na pojedince u njemu), sa ciljem podsticanja pozitivnog i odvraćanja od štetnog ponašanja. Ona uključuje pristupe kao što je problemski orientisan policijski rad usmjeren na „žarišta“ nasilja, prekid nasilnih konflikata zaustavljanjem osvetničkog nasilja i promjenom izgrađenog okruženja.

Očekivani ishodi:

- Smanjenje broja povreda povezanih sa napadima;
- Povećanje sigurnosti prilikom kretanja po zajednici.

4. Podrška roditeljima i starateljima

Cilj ove Strategije je: smanjiti grube prakse roditeljstva i stvoriti pozitivne odnose roditelj – dijete, putem pomoći roditeljima i starateljima da razumiju važnost pozitivnog, nenasilnog disciplinovanja i bliske, djelotvorne komunikacije.

Podrška roditeljima i starateljima može se pružiti kroz programe obuke za roditelje koja se sprovodi putem kućnih posjeta ili u grupama. Kod ovih pristupa roditelji se edukuju o razvoju svoje djece i obučavaju da usvoje pozitivne roditeljske prakse, kao što su nenasilno disciplinovanje i djelotvorna komunikacija roditelja i djeteta o osjetljivim temama.

Očekivani ishodi:

- Smanjenje broja dokazanih slučajeva zlostavljanja djece i upućivanja na službe/usluge dječje zaštite;
- Smanjenje násilnog, negativnog ili grubog roditeljstva, posebno u vezi sa disciplinovanjem;
- Smanjenje vršnjačkog nasilja (bullying) i izloženosti vršnjačkom nasilju;
- Smanjenje viktimizacije uslijed fizičkog, emocionalnog ili seksualnog nasilja od strane partnera ili vršnjaka;
- Smanjenje agresije i delinkvencije tokom adolescencije;
- Povećanje pozitivnih interakcija roditelj – dijete;
- Povećanje roditeljskog nadzora sigurnosti djece i mladih.

5. Prihodi i ekonomsko osnaživanje

Cilj ove Strategije je: poboljšati ekonomsku sigurnost i stabilnost porodica, smanjiti nasilje intimnih partnera i zlostavljanje djece.

Ona uključuje pristupe, kao što su novčani transferi porodicama u kombinaciji sa obukom za roditelje i/ili pod uslovom da osiguraju da njihova djeca pohađaju školu; ili mikrofinansiranje u kombinaciji sa edukacijom za muškarce i žene o rodnim normama, nasilju u porodici i seksualnosti.

Očekivani ishodi:

- Smanjenje fizičkog nasilja nad djecom od strane roditelja ili drugih staratelja;
- Smanjenje nasilja intimnih partnera;
- Smanjenje broja ranih i prisilnih brakova mlađih devojaka;
- Smanjenje broja djece koja svjedoče nasilju intimnog partnera kod kuće;
- Porast društvenih normi i stavova koji ne odobravaju nasilje intimnog partnera.

6. Usluge odgovora i podrške

Cilj ove Strategije je: poboljšati pristup kvalitetnim zdravstvenim, socijalnim i uslugama krivičnog pravosuđa za svu djecu kojoj su potrebne, uključujući i usluge za prijavljivanje nasilja, kako bi se smanjio dugoročni uticaj nasilja.

Djeci koja su doživjela nasilje, potreban je pristup raznim zdravstvenim uslugama i uslugama podrške, koje će im pomoći da se izlječe. Ove usluge, takođe, mogu pomoći da se razbije krug nasilja u dječjim životima i mogu pomoći djeci da se bolje izbore i oporave. Osnovne zdravstvene usluge, kao što je hitna medicinska pomoć za povrede u vezi sa nasiljem, i klinička briga za žrtve seksualnog nasilja (uključujući profilaksu nakon izlaganja HIV-u u slučajevima silovanja kada je to indikovano), glavni su prioritet. Kad su ove osnovne usluge uspostavljene i usmjerene na djecu, prateće usluge mogu pomoći djeci da traže druge bitne aspekte podrške i brige, prijave nasilne incidente i budu upućena na dodatne usluge/službe. To može uključivati savjetodavne i terapeutske pristupe, skrining u kombinaciji s intervencijama, programe tretmana maloljetnih prestupnika u sistemu krivičnog pravosuđa i intervencije hraniteljstva koje uključuju usluge socijalnog staranja.

Očekivani ishodi:

- Smanjenje ponavljanja istog oblika nasilja u kratkom roku;
- Smanjenje simptoma traume (npr. postraumatski stresni poremećaj, depresija, anksioznost);
- Smanjenje seksualno prenosivih infekcija i negativnih ishoda u vezi sa reproduktivnim zdravljem;
- Smanjenje viktimizacije ili nasilja u kratkom roku i kasnije u životu;

7. Obrazovanje i životne vještine

Cilj ove Strategije je: povećati pristup djece djelotvornijem, rodno ravноправном obrazovanju i socijalno-emocionalnom učenju i obuci za životne vještine i osigurati da su školske sredine sigurne i podsticajne.

Obrazovanje donosi korist za djevojčice i dječake tako što doprinosi zaštiti djeteta da se nađe u ulozi žrtve ili nasilnika.

Ova Strategija uključuje pristupe, kao što su:

povećanje upisa u predškolske ustanove, osnovne i srednje škole; uspostavljanje sigurnog i podsticajnog školskog okruženja; unapređenje znanja djece o seksualnom zlostavljanju i kako da se od njega zaštite; programi prevencije nasilja intimnog partnera adolescensa i programi obuke za životne i socijalne vještine.

Programi koji jačaju socijalno i emocionalno učenje kod djece poboljšavaju njihove komunikacijske vještine i vještine održavanja veza i pomažu im da nauče da rješavaju probleme, bave se emocijama, saosjećaju i sigurno upravljaju konfliktima, a sve ovo su vještine koje mogu spriječiti nasilje.

Očekivani ishodi:

- Povećanje poхађanja škole i uspjeha u školi;
- Smanjenje agresivnog i nasilnog ponašanja;
- Smanjenje vršnjačkog nasilničkog ponašanja (bullying);
- Smanjenje viktimizacije i činjenja fizičkog i seksualnog nasilja intimnih partnera;
- Povećanje svijesti i unapređenje stavova o nasilju intimnog partnera;
- Smanjenje upotrebe droga i prekomjerne upotrebe alkohola.

Međusektorska aktivnost 1: Multisektorske akcije i koordinacija

Uspješno sprovođenje INSPIRE preventivnih programa i usluga zasnovanih na dokazima zavisi od saradnje između više sektora i aktera javnog, privatnog i civilnog društva, na nacionalnom i lokalnom nivou. Oni uključuju sektore odgovorne za obrazovanje, zdravstvo, pravosuđe, finansije i socijalnu zaštitu, organizacije civilnog društva, kao što su: strukovna udruženja, vjerske organizacije, akademске institucije, fondacije i druge nevladine organizacije.

Međusektorska aktivnost 2: Monitoring i evaluacija

Sistemi monitoringa mogu se koristiti za obezbjeđivanje podataka o razmjerama i okolnostima nasilja nad djecom, praćenje sprovođenja planiranih aktivnosti, procjenu njihovog uticaja i rješavanje nedostataka. U ove svrhe, ključni su podaci o nasilju nad djecom iz nacionalnih istraživanja zasnovanih na populaciji i iz administrativnih sistema zasnovanih na ustanovama (bolnice, policijske evidencije i socijalne usluge). Evaluacije pružaju kreatorima politika i zvaničnicima javnog zdravstva ključne informacije o tome da li programi i politike, koji su osmišljeni za sprečavanje ili odgovor na nasilje nad djecom, imaju planirani uticaj.

ZAKLJUČAK

Ove strategije za okončanje nasilja nad djecom ukrštaju sektore zdravstva, socijalne zaštite, obrazovanja, finansija i pravosuđa. Svaka strategija je potkrijepljena snažnim dokazima ili dokazima koji obećavaju uspjeh u zemljama sa visokim prihodima, sa sve više dokaza da te strategije imaju uspjeha u zemljama sa niskim i srednjim prihodima. Strategije imaju za cilj da ojačaju jedna drugu i najbolje djeluju u kombinaciji.

Monitoring i evaluacija će igrati ključnu ulogu u implementaciji i poboljšanju ovog tehničkog paketa na osnovu naučenih lekcija. Za svaku strategiju se pripremaju vodiči za implementaciju, kako bi se zemljama dale smjernice kako da prilagode i implementiraju strategije u skladu sa svojim kontekstom i strukturama.

Agenda za održivi razvoj do 2030. godine sadrži odlučan, ambiciozan i jasan poziv na eliminaciju nasilja nad djecom. Ovo pruža jedinstvenu priliku da se ubrza akcija koja gradi sigurne, stabilne i podsticajne odnose i okruženja za svako dijete. Svi imamo moć i odgovornost da djelujemo. Sedam strategija i međusektorske aktivnosti koje čine INSPIRE najbolji su način za ubrzanje napretka u okončanju nasilja nad djecom.

Stanje u jednom društvu pokazuje odnos društva i države prema djeci. Kada su djeca povrijedjena, vrijednost društva je umanjena. Kada radimo zajedno, kako bismo okončali nasilje u njihovim životima, uzdižemo se do najboljeg u sebi, pomažemo djeci da ostvare svoj puni potencijal, promovišemo budućnost mira i dostojanstva za sljedeće generacije.

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-86-908251-6-5

9 788690 825165 >

ISBN 978-86-908251-6-5
COBISS.CG-ID 38707984

